Люблю двірець. Люблю його рух, ритм, неспокій. І часто, коли нема куди, йду на двірець і там слухаю, вичікую, сподіваюся. Я там живу. От і вчора у бібліотеці зустрів свого приятеля.

– А-а-а-а!

– А-а-а-а! Як живемо?!

Він високий, стрункий, рудуватий… Кучері закрутились над чолом, ніби щойно з образу Мікель Анжельо знятий. Стискаємо собі руки пітні, гарячі, міняємось усмішками. Муркочемо один до другого і розгонно, по звичці, широкими кроками ступаємо по розпечених хідниках вулиці. Рух величезний. Авта бушують, ніби дельфіни перед бурею. Розмовляємо, захлиснуючись словами, боячись, що не вспіємо виговоритися. Спішимо на двірець, рвемось. Нас перепиняють вулиці та поліцаї, що кермують рухом. Часу брак, а висловитися хочеться… І весело, і радісно, і хочеться з себе щось велике та добре виплюснути.

Проходимось по галасливій велетенській залі двірця. Юрба облич, гори валіз. Голосник вигукує на цілу залю поїзди, що від’їжджають. Ми руки стискаємо собі востаннє, і він, ще з тою самою усмішкою, якою усміхався спочатку:

– Ну, бувай! Приїжджай! У нас і гори, і ліс, і сонця багато… Добре? Ах, добре, добре! Як мило їхати туди, де багато сонця, гір, де повно природи.

Провівши очима його вузьку, довгу спину, що потонула разом з купою інших у довгому проході на перон, повернувся, переступив вулицю і сховзнув у невеличкий скверик.

Розкіш! Доріжки погнулись, тверді, чисті. Палісадничок з моріжком стриженим, зеленим і таким ніжним, ніби хто тут широку хусту свіжого

яскравозеленого шовку розстелив. А мережки які на ній! Хто так вимережив її? Яка дорога, люба рука? Хто хотів, щоб гарно було для мене, для вас, для тієї он купи людей, що густим вінчиком обсіла лавчинки навколо розмережаної квітами хусти? Нема де уткнути себе, а присісти так хочеться.

Хочеться й собі не гір, не простору, не піль широких, а бодай мережану хусту палісадника оком попестити та віднести в самітню свою кімнату бодай ласкавий, тихий спогад краси. Хочеться радісно сміятися, і я дійсно сміявся широко та безглуздо; сам у собі, там десь глибоко, і цілий світ сміхом своїм заразити прагнув, усміхався усмішкою, яку виніс ще з залі від прощання з приятелем. Я обережно доніс її до парку, і хоча це виглядало дико та безглуздо, усміхався кожному просто у вічі, немов кпив з нього. А всі здивовано дивилися на мене та іронічно усміхалися й собі. Дурнувато це – знаю. Але, скажіть? Як не сміятися, коли сміх сам із грудей твоїх бринить та розпирає їх без запиту нахабно і свавільно?

Знайшовши клаптик місця на лавчині, сів я. Дійсно, сів собі посеред вінчика найріжніших людей, що оточили палісадничок та тихо, ледачо балакали, куняли, парили черева, хихикали або, насупившись, уперто дивилися десь в одну точку. Я саме до тих, що всміхаються, належав. Обік колінка якісь, круглі, випнуті, і хоча не в шовкових, та все ж жіночих панчохах. Намагаюся на них не дивитися, відвертаюся, хоча колінка вперто тичуться до очей. З другого боку куца грубенька самичка похитує дитячий візок, з якого між купою білих бебехів витикаються два рожеві, згорнені в кулаки, паросточки. Колись руки будуть – думаю. Кулачисті, загребущі. Хукай на них, самичко, хукай. Хай ростуть…

Над головою клен розтявсь. Ще не старий, чепурун. Вимитий, виплеканий. Закучерявлений, наоливлений, блищить, ніби щойно з першоклясної голярні вискочив. Сонце торкнутися боїться і сховзає скісно на мене та круглі капосні колінка обік, або з розгону цілою тяжезною масою впирається в маєстатичну корону кленового сусіди – бука. Він гордий. Патлата його корона масивом своїм закрила всю будівлю двірця, лишень золотокрилий орел двірцевої башти ніби хоче

обняти широким помахом цілу ту масу, вирвати хижо з землі і піднести в безконечну глибінь великого неба.

Сонце у змові з орлом. Воно міцно, вперто б’є лютим боєм по розсипаних старих букових патлах, налягає розгонно дикими хвилями, змити його хотіло б, та відбивається, і як вираз його божевільного безсилля, густою жалобою лягає масивна тінь на величезний ланцюг авт перед двірцем. Сотні їх. Збились, сповзлись, деякі, утомившись, чмихають або понуро, дурнувато, терпляче, як наші мужики, чекають. Часом збуриться яке, шарпнеться і, відлучившись від череди, покотиться по м’якому асфальті, зрідка потакуючи. Решта стоїть, чекає вперто, терпеливо.

Ой ти, орле золотокрилий, що в яскравому соняшному морі гориш сам, як сонце, і вінчаєш висоту величі двірця! Це живчик землі… Звідси котиться бурливе життя по широчезних просторах світу, звідси виливаються в далекий світ тисячі тисяч люду, а на їх місце припливають тисячі тисяч інших. Тут якась велична сила міцно вкопала грубостінний двірець, укоронувавши його золотокрилим орлом, оперезала довгим чорним ланцюгом авт та посадила велетенський парк. Тут бурно й рухливо, ніби це якесь бездонне джерело, що вічно, нагально б’є.

Машин тут більше, ніж людей. Та й люди все якісь машинові. Швидкі, невтомні. Здається, що в них заложено якісь нові міцні мотори, і від цього їм легко, вільно, безтурботно. Викотиться така машина, обтяжена валізами, з широкого виходу двірця, підходить до другої машини, всунеться в неї, а та шарпнеться наперед і зовсім якось безвільно, байдуже погикує собі біжучи.

І я дивився на це широко відкритими, повними радости, очима. На золотокрилого орла, на величезну, осипану сонцем, корону бука, на вінчик людей навколо палісадничка… Сонце все навскоси б’є. Дощ ніби під скісним вітром, золотий, гарячий. Масивні купи квітів темно-червоних, ніби застигла кров землі, що виступила з її щілин і запеклася під гарячим соняшним дощем.

На доріжці з’явився молодий огрядний тип. Звідки він вийшов, не угледів. Виглядав стурбованим, оглядався на всі боки, ніби його переслідувано, а він шукає лише щілинки, куди б йому втикнутися. Оббігши довкола палісадника, він підійшов до мене і втиснувся без запиту, нахабно, в той невеличкий простір на лавчині, який відділяв мене від власнички круглих колін. Було тісно, ніяково. Ані встати та йти, ні лаятись з ним. Що хоч. Але він зацікавив не лише мене, а й інших.

Перш усього, зсунув він свою потерту шоферську кепку на запотиличник, оголив своє широке ластовинясте чоло, покрите маленькими крапельками поту. Одним махом широкої волосистої руки стер піт з чола, опісля витер долоню об полатані на коліні плюшеві штани. Обличчя його цупке, жилаве, все в ластовинні. Карк міцний, бичачий, оброслий ясно-рудими волосинками, не дуже чистий. Плечі міцні, широкі. Ще раз витерши чоло, він рвучко заложив ногу на ногу, виставивши всім напоказ великий, тяжкий, широконосий черевик. З бічної кишеньки висмикнув зім’яту листівочку, олівець, притиснув ліву руку до довгої, як коров’ячий язик, латки на коліні і великим чітким письмом щось писав.

Хотілося знати, що… Що може та схвильована, груба рука там писати? Сонце било саме на ту руку, і руде її волосся горіло сріблом-золотом. Він написав пару слів і задумався; одірвав зір від листівки, подивився у простір, невідомо куди. Кепка його стирчала на потилиці, а широке, як скеля, чоло, видно, обертало тяжкі думи, бо на ньому засівались дрібно та густо краплини поту. Очі його глибокі, порожні, туманні. Вони ніби завішені були густою пеленою, сумовитою і разом грішною, якогось серпанку.

Після споглянув я на листівку, яку він так і не відривав від коліна. На ній великим, кривим, але чітким письмом по-німецьки стояло: "Лібе, зіссе Ґрете!" з величезним кривим знаком оклику. Той оклик ніби дійсно кричав, кричав безсоромно, на всю губу: ,,Лібе, зіссе Ґрете!". Кричав ті самі слова, бо більше те широке пітне чоло, видно, не в силі було з себе вичавити. Вираз його обличчя, крик знаку оклику, щільно та гнітюче

якось лягли на мою тямку. Було ніяково, тісно, хотілося втекти або випхнути його геть.

На хвилинку увагу мою тяжку, як мокра темна дерга, підіймає і відвертає купа різнобарвних голубів, що розсипною ракетою зірвались з-під синяви неба і розсипалися на яскравій зеленині. Впали, крилами затріпали, плюскаючи густим тяжким сонцем, а після щільно до холодної зелені волами попрісідали і ськатись почали. Вони були рахмані і спокійні. Бозна глибоко як кружляли у повітрі і з чистим голубиним сумлінням усілись у самий центр одного з бурних людських джерел на землі. Їм байдуже, що навколо клопіт та поквап, метушня двірця…

Їм байдуже, що змашиноване оточення до того очманіло, що навіть не цікавиться ними, тому й зрахманіли вони. Тільки одна жива істотка, одно мацюсіньке, розкаракувате створіння відділяється від гурту і шкандибає за голубами на травник. Хлоп’я куце, грубе, з вилинялою від сонця тупою ослячою голівкою. На опецькуватих, пухких, у білих панчішках ноженятах, чапчики, якими воно смішно, по-качачи перевалюючись, чапотить на травник і бігає за голубами. Голуби майже не тікають. Очі всіх витріщаються… Ніхто не знає, де його нянька, а читати воно само не вміє. На травнику сувора пересторога не торкатись його, яка необов’язкова лише для голубів, дощу та густого тяжкого сонця.

– Киш! Киш! А киш!

Дитинча підкотиться до голуба, от-от наступить, от-от спотикнеться і полетить сторчака… Нагнеться вайлувато, розчепірить куці пальчики на опецькуватих, як прачики, ручках, і як тільки збирається голуба за хвіст цапнути, як той тріпне крилами, підскікне, а дитина дивиться з сумом на свою порожню, з розчепіреними пучками долоню.

На обличчях, на устах перебігає усміх, а в мене очі загоряються і паленіють… Мене лише острах бере, що от-от щось грізне згребне те

хлопя, здушить і викине туди за будинки. І острах мій не був даремний. Вже здаля біг сторож засапаний, і тупаючи люто по доріжці тяжкими черевиками, наробив галасу. Голуби знялися і полетіли, а хлоп’я розкаракувате, маленьке сотворіннячко, гірко безпорадно заплакало.

Оглянувся і повів зором по всіх лицях навколо. Сонце посмажило багатьом чола, і вони від того більш випняті, більш кулясті, бронзові якісь. Мене пражило у ліву щоку вже тільки до половини. Воно спадало за величезний, шпичастий будинок з темною закуреною вежею, до якої прилип круглий, чорний, з білими цифрами годинник.

А коли звернувся до мого сусіди – він іще сидів над листівкою, на якій крикливий кривий знак оклику вигукував: "Лібе, зіссе Ґрете!" Його грубі ластовинясті, з рудими волосиками пальці цупко душили хімічний олівець. Шия, ніби закопчена шинка, все ще була червона та міцна. А вираз очей вже в’їдливий, залякано-гострий. А загалом від нього віє глибоким одчаєм…

Коли раптом на очі густі свої брови нап’яв, вколов поглядом десь далекодалеко у просторі невідомо який спогад, шарпнув різко листівку, подер її на дрібні, дрібні клаптики і тісно затиснув їх у долоні.

Я бачив, як корчились на його кулаці великі випнуті жили. Після цього він встав… Оглянувся навколо та зробив пару непевних кроків… Шарпко кулак тріпнувсь над кошиком до відпадків і витрусив туди всі клаптики, які поволі падали, ніби пелюстки відцвілого квіту.

Ішов він, видно, зовсім забувши, що під ним твердо втоптана доріжка. Бідака уявляв, мабуть, що ступає по пливучих крижинах. Так поплівся у напрямку двірця, до якого, видно, підкотив свіжий інтернаціональний кур’єр. А, видно, це було по всіх машинах. Всі вони насторожились. А під сходи головного виходу підповзли величезні темно-сині дві черепахи з великими бронзовими на здуховинах написами "Кюнард". Це відкриті мандрівничі автобуси інтернаціональної мандрівної компанії. Тяжкі, довгі.

Мені видно з-під віття букового через дорогу тільки грубезні, подвійні шини коліс та до половини напис: "Кюнард". Підкотили і вкопались.

Заки я звівся, щоб і собі подибати ближче до більшої метушні (я завше тичу себе у всяку метушню), коли якась особа, що бундючно несла за пазухою два величезні рідкуваті кавуни, протягнула поперед мене песика. Песик поганий, білий, кудлатий, скидався на ковтуна старої заялозеної кожушини, ввесь час упирався, сунувсь кожному під ноги, нюхав кожний кіпчик, підіймаючи при цім задню ніжку… Але особа ніколи не дала йому докінчити те, що годиться. Бідака хоч-не-хоч, а мусів волоктися далі за особою. От, думаю, коли б хто змусив її таку паскуду по місті волочити, то було б гамору! А добровільно тягає. І ще задоволена.

Вона… песик відволікли мою увагу від мого ластовинчастого типа, і я на хвилинку стратив його з очей. Я підступив до гурту, до автобусів "Кюнард", і знову вгледів мого типа саме тоді, коли на шість м’яких шкіряних лавках автобусу засіли грубі задки, а над цілим оточенням загавкала якась незрозуміла гутірка. "Англійська", – хтось підказав.

Задки умощуються, гупають по м’яких сідалах. Народ Ніяґарою по сходах спливає та на всі боки розливається. На переді автобусу високий, довгоносий без шапки провідник, з великим рупором і – я вже не знаю, що таке сталося. Не вгледів. Я задивився на шофера автобусу "Кюнард", я залюбувався, як хоробро, вперто тримає він кермо. Скільки то, думаю, вивозив ти тих тяжких задків. Я тільки хотів видістатися з натовпу, щоб дати дорогу автобусові, зробивши пару кроків по сходах, коли побачив раптом під ногами знайому шоферську кепку мого типа. В той час саме сіпнула машина. Руки пасажирів затріпали білими хустинками. На сходах фотограф притаковився і все цокав, і все цокав. Гостей, видно, якихось важних мав.

І в той час крик якийсь вирвався з метушні. Я оглянувся. Під автобусом щось лежало, щось знайоме ніби. І поки я встиг зробити крок уперед, побачив голову якусь, і як подвійні тяжкі шини коліс накотились і

розчавили ластовинясте обличчя, розчавили, аж череп хруснув, ніби хто горіха вилущив… – Ет, подумав я, був тип, а тепер чортзна-що… лемішка… І гірко, ох, як гірко мені від цього стало. А тисячі машин заповзали, як переполохані мурашки, в ріжні сторони. Бо не знали, що сталось. Крик! Вереснув крик якийсь! А який? Вереснув і вже.

І на вереск той сповзлись тисячі машин і тиснулися на купу, щоб зиркнути на розквашену лемішку. Я виліз з юрби з величезною натугою і разом виніс з собою хрускіт розчавленого черепа. Він так глибоко вліз, всмоктався у мій мозок, у мою кров і нерви, що пополотнив моє обличчя, скорчив м’язи на шиї і витрясав з моїх грудей захололе в кусень льоду серце. Я нічого більше не бачив… вибачте, бачив!

Бачив того поганого песика. Той білий, брудний клапоть кожушини якось вплутався під ноги машин і гірко скавулів. Боже, як перлася його груба пані, як випнулись у неї перестрашені очі, як почервоніла… І де вона вискипалася? І нащо вона притягнула ту брудну кожушину сюди, саме сюди, нащо перелякалася? Кудлатий цуцик скавулів гірко-гірко. Ноги по ньому топтались, по його ковтунах, а повногруда спіла пані дуже лаялась непристойними словами.

Хрускіт черепа прогнав мене геть. Льодове серце калаталось, перлось з грудей. Я тікав, геть нагору тікав, по трамваєвій лінії 22, перся так швидко, що трамвай ледве-ледве перегнав мене. Якби який-небудь поганенький, то може не втяв би. Я біг, як дикий буйвол із стрілою у серці. Я Велзевул, що крила підсмалив об священний огонь величного жорстокого божества. Я жебрак, якому по п’ятах гналась ненажера смерть. Боже, як я біг! А сонце тим часом зникло і стало зовсім пусто на широкому небі. Стало порожньо. Скрізь порожньо. І на небі, і на землі. Тисячі гарячих перламутрових озер палало десь в уяві, і я бачив їх так чітко, ніби і зараз чую виклад священика про вічність буття…

Ох, вічносте, вічносте! Яке ти обтріпане, миршавеньке слівце! Якого зробили з тебе віхтика, щоб витирати розчулені очиці баранів, козлів та іншої погані в людській подобі. Брехня! Я – вічність! Я! Чуєте? Я – той, що

відкрив завісу жорстокого кінця. Як я люблю тебе, о моторний ранку, коли туманні ріки несуть тяжкі води поволі і цвітуть на них гострозорі лілеї краси! Я люблю тьмяний повний день, коли гаряча земля прискорює свій гін і гурчить, і стогне, і рве, рве в далечінь! Я люблю вас, димчасті вечори, що зриваєте душі міліонів з землі, ніби зів'ялі квіти, і несете їх під небесну височінь, щоб вмочити у свіжий трунок вічного неба.

І нарешті і ніч люблю! Божевільно! Люто, жорстоко! Як звір хижий!...

І нащо? І нащо зриває хтось мою велику любов тоді, коли я не хотів, щоб її зривали?

Я крикнув: "Я вічність!" Але, повірте. Це моя велика скарга, безбережна іронія над тим проклятим "Я". Я згірдливо хитаю головою... І з голови моєї спадають сиві волосинки, як срібні струни, що грають... грають... Ні, вибачте... Я вже не скажу, як вони грають... Вони вже властиво дограють... Даремне я втікаю від того хрускоту, даремне. Все... Все, мої милі, треба хоробро зустрічати. На те й двірець. Він привозить, він і вивозить... Нікуди не втечеш... О, нікуди!... (Хитання сивої голови, з якої спадають срібні волосинки). З високого неба також падають срібні зорі, бо вже під осінь.

Другого дня в деяких ранішніх часописах була така замітка:

"Вчора, в годині 1/2 19, на двірці "Ікс" шофер інтернаціональної пароплавної та мандрівної компанії "КЮНАРД", Іґрек Зет, кинувся під автобус тієї компанії. Причини не відомі".